

Proefdiervrij zet zich in voor een toekomst zonder proefdieren. Dat doen we met hart en ziel, in de overtuiging dat de wetenschap vooruit gaat en er steeds meer technieken beschikbaar komen die onderzoek op proefdieren onnodig maken.

Jaarverslag 2015

1.	Bestuursverslag	2
1.1	Algemeen	2
1.2	Activiteiten en financiële positie	2
1.3	Informatie over directie en raad van toezicht	15
1.4	Verslag toezichthoudend orgaan	16
1.5	Toekomstparagraaf	17
2.	Jaarrekening 2015	18
2.1	Balans per 31 december 2015	18
2.2	Staat van baten en lasten	19
2.3	Resultaatbestemming	19
2.4	Overzicht lastenverdeling	20
2.5	Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat	21
2.6	Toelichting op de balans per 31 december 2015	24
2.7	Toelichting op de baten	28
2.8	Toelichting op de lasten	29
2.9	Kasstroomoverzicht	31
3.	Overige gegevens	
3.1	Controleverklaring	32
Bijlagen		
1.	Begroting 2016	33
2.	Consolidatiestaat 2015	34

1. BESTUURSVERSLAG

1.1 Algemeen

1.1.1 Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm

De Stichting is in het handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Den Haag te Den Haag ingeschreven onder nummer 27183084. De statutaire naam luidt Stichting AVS Proefdiervrij en zij is statutair gevestigd te Den Haag. De rechtsvorm is de vorm van een stichting.

1.1.2 Omschrijving van de doelstelling

De Stichting stelt zich ten doel de bevordering van eerbied voor het leven en voor levende individuen in het bijzonder, alsmede de bestrijding en uiteindelijk het geheel afschaffen van proeven op dieren en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de meest ruime zin van het woord. Onder proeven wordt verstaan alle handelingen voor experimentele, medische, wetenschappelijke en commerciële doeleinden, tenzij het geheel van deze handelingen tot doel heeft, dan wel geacht kan worden tot doel te hebben, het belang van de betrokken individuen zelf.

De Stichting streeft naar volledige afschaffing van alle proeven op dieren en vervanging van alle dierproeven door proefdiervrije testmethodes.

1.1.3 Juridische structuur

Proefdiervrij is een zelfstandig opererende stichting met twee steunstichtingen: de Anti-Vivisectie Stichting (AVS) en de Stichting Schoonheid zonder Wreedheid (SSZW).

De AVS is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Den Haag onder nummer 41150190 en is statutair ingeschreven te Den Haag.

De SSZW is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Den Haag en onder nummer 41149773 en is statutair gevestigd te Den Haag.

1.1.4 Samenstelling bestuur en toezichhoudend orgaan per 31 december 2015

Algemeen directeur en enig bestuurslid:

M. Zuidgeest

Raad van Toezicht:

C.M. Riechelmann, voorzitter

J.B. Gosman, portefeuille Marketing en Communicatie

E. Hilders, portefeuille Financiën en Vermogensbeheer

J. Lutteke, vice-voorzitter, portefeuille Personeel en Organisatie

Adviseur Wetenschap van de Raad van Toezicht: B. Sangster

1.1.5 Statutenwijzigingen

Gedurende het verslagjaar 2015 zijn de statuten gewijzigd.

1.2 Activiteiten en financiële positie

Jaarverslag 2015

Hoofdstuk 1

Proefdiervrij en de proefdieren

Als ons werk is gericht op het ultieme doel: een proefdiervrije samenleving. We willen een einde maken aan het lijden van proefdieren én willen er tegelijk voor zorgen dat er beter wetenschappelijk onderzoek komt. Als het gaat om ziekten, willen we immers toch allemaal dat de resultaten van onderzoek zo betrouwbaar mogelijk zijn? Met onderzoek op proefdieren lukt dat niet, dieren zijn immers geen mensen en reageren heel anders op bepaalde stoffen en situaties. Als we dat voor ogen houden, is het nóg droeviger dat er nog steeds dieren in laboratoria aan pijnlijke en stressvolle onderzoeken worden onderworpen.

In 2015 zetten we weer belangrijke stappen op weg naar die proefdiervrije samenleving, samen met de wetenschap, het onderwijs en de politiek – en daarbij was de steun van onze loyale donateurs van groot belang!

Wetenschap

Ook in 2015 steunde Proefdiervrij de ontwikkeling van verschillende proefdiervrije onderzoeksmethoden, waaronder het onderzoek van prof. Pieter Hiemstra. Hij ontwikkelde een 3D longmodel, met menselijke longcellen als basis. Hiermee kunnen schadelijke effecten van bepaalde stoffen op de longen worden gemeten. Daarnaast intensiverde Proefdiervrij haar samenwerking met ZonMw in het Meer Kennis Minder Dieren-programma.

Onderwijs

Het succesvolle dierdonorcodicil- en het plastinatieproject werden voortgezet. Hierbij werkt Proefdiervrij samen met o.a. de opleiding diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. De projecten zorgen ervoor dat het aantal proefdieren dat voor educatieve doeleinden wordt gebruikt, een belangrijke daling kent.

Politiek

Vlak voordat zij de overstap maakte naar het ministerie van Infrastructuur en Milieu, nam toenmalig staatssecretaris van Economische Zaken Sharon Dijksma het rapport van de Denktank Aanvullende Financiering Alternatieven Dierproeven in ontvangst. De Denktank, waar ook Proefdiervrij deel van uitmaakt, inventariseerde in het rapport de drie meest kansrijke financieringsvormen waarmee alternatieven voor dierproeven kunnen worden bekostigd. Dijksma nam het idee over van de Denktank om stimuleringsfonds op te richten om proefdiervrije innovaties te stimuleren.

Hoeveel proefdieren?

Het is elk jaar een spannend moment als de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) bekendmaakt wat het aantal dierproeven is dat dat in het voorgaande jaar werd uitgevoerd. In 2014 waren dat er helaas meer dan in het jaar daarvoor, er was zelfs sprake van een stijging van 18%. In het jaaroverzicht van de NVWA staat dat er in 2014 maar liefst 621.027 dierproeven zijn uitgevoerd. De NVWA wijt deze stijging aan de veranderde registratie en nieuwe definitie van dierproeven als gevolg van een nieuwe richtlijn van de EU.

Deze stijging is hoe dan ook teleurstellend. Voor Proefdiervrij is dit aanleiding om nog energieker en gepassioneerder te werken aan nieuwe initiatieven voor proefdiervrij onderzoek. Dit zien wij als de snelste en beste methode om het aantal dierproeven te verminderen en uiteindelijk tot nul terug te brengen.

Onze visie

Proefdiervrij gelooft dat door de ontwikkeling van innovatieve onderzoekstechnieken proefdieren op een dag niet meer nodig zullen zijn.

Onze missie

Proefdiervrij ziet zich als de motor achter de ontwikkeling van proefdiervrij onderzoek. Alleen door dierproeven te vervangen en nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen zonder gebruik van proefdieren te stimuleren zal Proefdiervrij haar doel, de vervanging van alle dierproeven, bereiken.

Marja Zuidgeest, directeur Proefdiervrij

"Wij vinden het heel belangrijk om samen te werken met wetenschappers, want zij zijn de mensen die het uiteindelijk moeten gaan doen. Zij moeten proefdieren overbodig maken."

Hoofdstuk 2

Proefdiervrij en de wetenschap

Proefdiervrij wil een heel belangrijk doel te realiseren, namelijk dat het gebruik van proefdieren geheel wordt uitgebannen. Bij cosmetica is dat al gelukt, maar in de wetenschappelijke wereld is nog werk te doen. Toch hebben we hier ook al belangrijke stappen gezet. Proefdiervrij wil dat onderzoek op proefdieren geheel vervangen wordt door testen met menselijk materiaal. Dat is niet alleen beter voor de proefdieren, maar ook voor ons mensen. Er is een groeiend besef dat dierproeven in wetenschappelijk onderzoek lang niet altijd betrouwbare resultaten opleveren. Een dier vertoont vaak heel andere reacties op bijvoorbeeld medicijnen. We werken daarom samen met wetenschappers, universiteiten, onderzoeksinstituten, academisch ziekenhuizen, gezondheidsorganisaties en ZonMw om proefdiervrij onderzoek steeds verder te brengen. Ook in 2015 boekten we op dit terrein weer goede resultaten.

Fonds Proefdiervrij Onderzoek

In 2009 startten wij met het Fonds Proefdiervrij Onderzoek, dat is bedoeld om de ontwikkeling van proefdiervrij onderzoek te stimuleren en te ondersteunen. Het Fonds wordt gevuld met donaties. Onderzoekers die met een nieuwe onderzoeksmethode bezig zijn waarbij geen proefdieren worden toegepast, kunnen hierop een beroep doen. In 2015 lag de focus op de verspreiding van een proefdiervrij 3D longmodel en de ontwikkeling van een proefdiervrij bloedvatmodel (zie hieronder). Binnen het Fonds werken we samen met experts van ZonMW, die de aanvragen beoordelen op hun wetenschappelijke en vernieuwende waarde.

Proefdiervrij onderzoek hartspiercellen

Een van de onderzoekers die we vanuit ons Fonds Proefdiervrij Onderzoek ondersteunen, is dr. Robert Passier, verbonden aan het LUMC. Hij heeft een methode ontwikkeld om de bijwerkingen van kankermedicijnen op het hart te testen. Hierbij maakt hij gebruik van hartspiercellen die zijn gebaseerd op menselijke stamcellen. Terwijl traditioneel bij dit soort onderzoek onder meer honden worden gebruikt, komt er aan het innovatieve onderzoek van dr. Passier geen proefdier te pas.

Voordat het onderzoeksmodel gecertificeerd wordt en overal gebruikt mag worden, moet het een lange weg afleggen. Passier rondde vorig jaar de fase af waarin testmodellen werden ontwikkeld om het meten van hartfalen te verbeteren en te standaardiseren. In de volgende fase wordt er uitgebreid getest. Het onderzoeksmodel wordt blootgesteld aan medicijnen waarvan bekend is welke schadelijke effecten zij aan het hart veroorzaken. Dan wordt bekeken of het hartspiermodel dezelfde schadelijke effecten aantoont bij deze medicijnen.

Proefdiervrij tumoronderzoek

Dr. Dik van Gent en dr. Julie Nonnekens, onderzoekers aan de Erasmus Medisch Centrum te Rotterdam ontwikkelen nieuwe technieken om menselijk tumormateriaal direct, zonder tussenkomst van proefdieren, te kunnen gebruiken voor het testen van nieuwe medicijnen en behandelingen tegen kanker. Sinds 2013 ontvangen zij steun vanuit het Fonds Proefdiervrij Onderzoek. Zij werken aan een techniek om onderzoek te doen met levend materiaal van patiënten, dat was eerder nog niet mogelijk. Op deze manier kunnen onderzoekers direct zien hoe kankercellen op een medicijn reageren.

Proefdiervrij botmodel tegen kanker

Een ander onderzoek dat steun ontvangt vanuit ons Fonds, is dat van Dr. Hans van Leeuwen en dr. Marjolein van Driel van het Erasmus Medisch Centrum. Zij ontwikkelen een proefdiervrij model om uitzaaiing van kanker naar het bot te bestuderen. Marjolein van Driel: *"Behalve dat dit een bijzondere techniek is, is het vrijwel uniek in ons deel van de wetenschap dat er geen proefdieren worden gebruikt. De gangbare denkwijze is dat dit soort onderzoek op dieren uitgevoerd moet worden, terwijl processen in een muis heel anders verlopen dan in een mens."*

Proefdiervrij 3D longmodel

Prof. dr. Pieter Hiemstra ontwikkelde een 3D longmodel, met menselijke longcellen als basis. Het meet niet alleen de schadelijke effecten van stoffen voor longen, maar kan ook worden ingezet bij het testen van geneesmiddelen. Het longmodel vervangt inhalatiestudies op dieren. Het is een prachtig voorbeeld van een proefdiervrije techniek die proefdieren overbodig maakt. Proefdiervrij is al sinds 2010 bij dit proefdiervrije longonderzoek betrokken. In de eerste jaren richtte onze betrokkenheid zich op het traject rondom de ontwikkeling van het 3D longmodel. Vanaf 2015 is er een nieuwe fase in gegaan, waarbij de focus ligt op de verspreiding van het longmodel.

Samenwerking met de Living Biobank

In september kondigde Proefdiervrij haar samenwerking met de Living Biobank aan. Dit project, dat financiële steun zal ontvangen van Proefdiervrij, is opgezet door prof. dr. Hans Clevers en dr. Robert Vries van het Hubrecht Institute. De Living Biobank is een soort bibliotheek waarin 'organoids' worden opgeslagen. Een organoid bestaat uit menselijk weefsel dat voor allerlei verschillende onderzoeken gebruikt kan worden. Er zijn dus geen proefdieren meer nodig. Het uiteindelijke doel is dat 25% van de proefdieren wordt vervangen door de Living Biobank.

Proefdiervrij bloedvatonderzoek!

Eind 2015 werd een nieuwe samenwerking gelanceerd: met Sanquin Research. Proefdiervrij ondersteunt het proefdiervrij bloedvatonderzoek van dr. Stephan Huvaneers. Samen met zijn team doet hij onderzoek naar de werking van bloedvaten. Zo bestudeert hij de vraag hoe bloedvaten belangrijke functies uitvoeren, zoals het transporteren van bloed zonder dat bloed weglekt in weefsels.

Ook onderzoekt hij hoe bloedvaten reageren op veranderingen in het lichaam bij het ouder worden van de mens. Het vernieuwende van dit onderzoek is dat geen proefdieren gebruikt worden, maar chirurgisch menselijk restmateriaal.

Samenwerking met ZonMw en Hartstichting

In 2015 ging Proefdiervrij een samenwerking aan met de Hartstichting en ZonMw (Zorgonderzoek Nederland). Samen zullen wij onderzoek financieren dat gericht is op de vervanging van dierproeven binnen het onderzoeksterrein van hart- en vaatziekten. Dit is een pilot, die onder het programma 'Meer Kennis met Minder Dieren' (MKMD) valt. Hierin werkt ZonMw al langer samen met Proefdiervrij.

Samen op zoek naar proefdiervrij onderzoek

De Hartstichting is de eerste maatschappelijke organisatie waarmee een partnerschap wordt aangegaan om onderzoek naar alternatieven voor dierproeven te realiseren. Naast de Hartstichting, die onderzoek doet naar hart- en vaatziekten, worden ook andere maatschappelijke organisaties uitgenodigd om zich aan te sluiten. Deze partners kunnen dan projecten mede-financieren, maar ze kunnen ook gezamenlijk optrekken in de communicatie over proefdiervrij onderzoek.

Via dit project kunnen maatschappelijke organisaties ervoor zorgen dat, binnen hun onderzoeksgebied, belangrijk onderzoek naar vervanging van proefdieren kan worden gefinancierd. Proefdiervrij en ZonMw stellen daarvoor gezamenlijk € 500.000 beschikbaar. De maatschappelijke organisaties die deelnemen aan het project dragen zelf minimaal 10% van het totale projectbedrag bij.

Meer Kennis met Minder Dieren

Proefdiervrij werkt sinds 2000 samen met ZonMw om de vervanging van dierproeven te stimuleren. Naast expertise, biedt Proefdiervrij ook financiële ondersteuning. Voor het programma Meer Kennis met Minder Dieren (2015-2018) heeft Proefdiervrij een financiële toezegging van € 1.800.000 gedaan. Dit geld wordt besteed aan projecten gericht op de vervanging van dierproeven.

Henk Smid, directeur van ZonMw

"Proefdiervrij staat in de frontlinie van de verandering, en brengt die verandering bij ZonMw in om andere wegen in te slaan dan de traditionele weg van dierproeven."

Samenwerking met de ASAT Foundation

In 2015 hebben we onze samenwerking met de ASAT Foundation verder geïntensiveerd. Bart Sangster, voorzitter van ASAT, werd in 2014 wetenschappelijk adviseur van Proefdiervrij. ASAT staat voor Assuring Safety without Animal Testing. De doelstelling van de stichting is om innovatie te plegen op het gebied van veiligheidsonderzoek, waarbij nadrukkelijk naar proefdiervrije methodes wordt gekeken. Moderne technologische ontwikkelingen maken het immers mogelijk om veiligheidsonderzoek te ontwerpen dat de gevolgen voor de mens beter voorspelbaar maakt en waaraan geen dier meer te pas komt.

Hoofdstuk 3

Proefdiervrij en het onderwijs

Misschien is het niet het eerste waar mensen aan denken als het om proefdieren gaat, maar ook in het onderwijs worden dierproeven gedaan. Bijvoorbeeld op faculteiten diergeneeskunde en paraveterinaire HBO- en MBO opleidingen. Er zijn echter alternatieven voor educatieve dierproeven, en wij zetten erop in dat er nog méér proefdiervrije alternatieven worden ontwikkeld. Daarbij werken we intensief samen met onderwijsinstellingen en kenniscentra. We zijn trots dat we ook in 2015 vooruitgang boekten.

Dierdonorcodicil steeds breder verspreid

Vanaf juni 2015 werd het ook voor dierenklinieken in Oost-Nederland mogelijk om mee te doen met dierdonorcodicil. Eerder was het project vooral gericht op de regio Utrecht, dus dit is een belangrijke uitbreiding, en een die met enthousiasme werd begroet: eind 2015 hadden zich al 31 klinieken in deze nieuwe regio aangemeld om mee te doen.

Het dierdonorcodicil is een uniek project dat Proefdiervrij in 2011 startte in samenwerking met de Universiteit Utrecht. Dier eigenaren doneren hun overleden dieren aan de faculteit diergeneeskunde. Hierdoor worden er geen speciaal gefokte proefdieren meer ingezet om de studenten bepaalde vaardigheden te leren, maar wordt gebruikgemaakt van overleden huisdieren. Het doel is om het

fokken van proefdieren helemaal af te schaffen, en in 2015 werden er maar liefst 93 overleden honden en 89 katten beschikbaar gesteld.

De medewerking van dierenklinieken is een essentieel onderdeel van het project, omdat zij ervoor zorgen dat de dieren naar de Universiteit Utrecht vervoerd worden. Toch is het ook voor mensen buiten de regio's Utrecht en Oost-Nederland mogelijk om mee te doen. Zij moeten echter hun huisdieren zelf naar de universiteit brengen.

Inge Gorissen

"Ik heb mijn overleden kat Kees gedoneerd in het kader van het dierdonorcodicil. heb voor het dierdonorcodicil gekozen omdat ik iets goeds wilde doen. Er worden proefdieren gefokt speciaal voor onderwijsdoeleinden, en dat vind ik heel zonde en ook heel triest als het onderwijs ook met overleden huisdieren kan."

Plastinatieproject ook in 2015 voortgezet

Ook in 2015 werkte Proefdiervrij samen met de opleiding diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht aan het plastinatieproject. Dit project, dat in 2011 werd gestart, is bedoeld om proefdiervrij onderwijs aan aankomende dierenartsen mogelijk te maken.

Plastinatie is een methode waarmee overleden dieren op een speciale, duurzame manier worden geprepareerd. Hierdoor kunnen ze jarenlang in lessen worden gebruikt over bijvoorbeeld anatomie en zijn er voor deze lessen geen proefdieren nodig. De overleden dieren zijn onderdeel van het dierdonorcodicil-project. Eind 2014 heeft Proefdiervrij financiering toegekend voor de plastinatie van zestien konijnen. Door omstandigheden liep dit project langer dan verwacht, en was eind 2015 nog niet afgerond.

Proefdiervrij colleges

Proefdiervrij gaf ook vorig jaar colleges over proefdiervrij onderzoek voor mensen die met proefdieren werken. Zij moeten nl. verplicht de artikel 9 cursus volgen, een cursus proefdiervrij onderwijs die op bijna alle Nederlandse universiteiten wordt aangeboden. De deelnemers leren hier hoe ze dierproeven moeten uitvoeren.

Om deze mensen ook te informeren over proefdiervrije onderzoeksmogelijkheden die er al zijn en die nog worden ontwikkeld, vult Proefdiervrij op een aantal universiteiten een deel van de cursus in. Wij vinden het erg belangrijk dat jonge onderzoekers die met dierproeven aan de slag gaan, weten hoe onderzoek ook zonder dieren kan. Jonge onderzoekers maken verandering mogelijk, ook binnen ingewikkelde en lastig te veranderen systemen zoals het wetenschappelijk onderzoek.

Vorig jaar verzorgden we 26 colleges op diverse universiteiten, voor gemiddeld dertig studenten per keer.

Debby Weijers, geeft colleges namens Proefdiervrij

"Ik hoop studenten te inspireren en duidelijk te maken dat het anders kan, dat dierproeven niet klakkeloos gedaan moeten worden, bijvoorbeeld omdat hun professor zegt dat dat nou eenmaal dé manier is. Veel proefdiervrije methoden worden tenslotte ontwikkeld omdat ze wetenschappelijk gezien betere resultaten geven."

Prikpootmodel is een succes

In 2013 zorgde Proefdiervrij ervoor dat het Wellant College in Houten voor de dierenartsassistenten in opleiding een 'prikpootmodel' kreeg. Uit een evaluatie bleek dat dit model, dat de mogelijkheid geeft tot proefdiervrij oefenen, een succes is in de onderwijspraktijk.

Het prikpootmodel, of venepunctiemodel, is een replicatie van een hondenvoorpoot. Hierin zit een slangetje (dat de ader voorstelt) waar nepbloed doorheen stroomt. Een deel van de vacht is al weggeschoren, zodat de leerlingen gemakkelijker kunnen prikken. Ze kunnen met hun hand voelen waar de 'ader' loopt en deze aanprikken. Als dit goed wordt gedaan is dat direct zichtbaar.

Het prikpootmodel blijkt in de praktijk een succes te zijn. Hiermee leren leerlingen om de injectienaald goed te hanteren, sneller te herkennen waar moet worden geprikt en over de eigen 'prikangst' heen te komen. Maar bovenal zorgt het model ervoor dat leerlingen zich zeker voelen als ze in de praktijk voor het eerst bij een levend dier een injectie plaatsen.

Voorheen was het leren prikken onderdeel van de stage. Maar huisdiereigenaren wilden liever niet dat hun huisdier door een leerling werd geprikt en ook de begeleidende dierenartsen waren daar vaak huiverig voor. Dankzij de ervaring die zij met het prikpootmodel hebben opgedaan, kunnen leerlingen meer ervaring opdoen, waardoor zij beter zijn voorbereid op de beroepspraktijk. Er wordt dus niet langer op levende dieren geoefend én de opleiding levert meer ervaren dierenartsassistenten af.

Hoofdstuk 4

Proefdiervrij en de politiek

Een proefdiervrije samenleving begint met een goede wet- en regelgeving die het gebruik van dierproeven reguleert. Daarom vindt Proefdiervrij het heel belangrijk om contact te houden met de politiek, zowel op Nederlands als op EU-niveau. We spreken regelmatig met politici over de voortschrijdende mogelijkheden tot proefdiervrij onderzoek, en voeden hen met informatie om hun standpunt hierover te bepalen. Als er misstanden zijn op het gebied van proefdieren, zijn we alert en stimuleren we het stellen van Kamervragen. In 2015 besteedden we vooral veel aandacht aan de denktank in opdracht van staatssecretaris Dijkssma.

Dijkssma neemt idee van Denktank over

Staatssecretaris Sharon Dijkssma presenteerde in 2014 een plan voor de aanpak van dierproeven en alternatieven daarvoor. Naar aanleiding van het plan werd een denktank ingesteld met partijen uit de wetenschap, politiek en maatschappij. Ook Proefdiervrij was vertegenwoordigd in de persoon van onze directeur Marja Zuidgeest. Deze Denktank Aanvullende Financiering Alternatieven Dierproeven bracht in 2015 een rapport uit over de drie meest kansrijke financieringsvormen waarmee alternatieven voor dierproeven kunnen worden bekostigd.

De staatssecretaris reageerde welwillend en nam het idee over van de Denktank om een stimuleringsfonds op te richten om proefdiervrije innovaties te stimuleren. Dijkssma wil echter geen geld vrij maken om dit fonds te vullen en wil dat private partijen geld toezeggen.

Rapport Denktank

Het rapport van de Denktank Aanvullende Financiering Alternatieven voor Dierproeven bevat een rijkdom aan suggesties waar ook de overheid mee aan de slag kan.

De Denktank doet o.a. de volgende aanbevelingen:

- **Kijk over de muur van de eigen portefeuille**
De overheid zal bijvoorbeeld de grenzen moeten slechten tussen portefeuilles 'dierenwelzijn' en 'innovatie'. Innovatie zit bij de Minister van Economische Zaken, terwijl Dierenwelzijn tot de portefeuille van de staatssecretaris van dat ministerie behoort. Het rapport beveelt de bewindspersonen aan om over de muur van hun eigen portefeuille heen te kijken en samen te werken aan een toekomst die beter is voor mens, (proef)dier én Nederland.
- **Overheid, neem het voortouw**
De overheid wordt als eerste genoemd als meest kansrijke, dan wel gewenste financier. Dat is niet voor niets. Door een actieve bijdrage van de overheid kan met een kleine uitbreiding een groot effect bereikt worden. Zij moet het voortouw nemen, om te laten zien dat ze er in gelooft dat we toonaangevend kunnen worden in proefdiervrije innovaties.

Binnen de huidige begroting is nog heel veel mogelijk om proefdieren te sparen én de economie een boost te geven. Zo zou een vast percentage van het geld dat de overheid beschikbaar stelt voor wetenschappelijk onderzoek kunnen worden gereserveerd voor proefdiervrij onderzoek.
- **Breid de Regeling Groenprojecten uit**
De staatssecretaris van Economische Zaken kan ook contact opnemen met de collega's van Financiën en Milieu. Zij zijn verantwoordelijk voor de regeling Groenprojecten. Laat proefdiervrije methoden onder deze regeling vallen. Zo kunnen proefdiervrije investeerders een mooi belastingvoordeel krijgen en kunnen ze dat vervolgens inzetten voor het vervangen van nog meer proefdieren.

- Gebruik het bestaande Toekomstfonds

Het Toekomstfonds heeft tot doel de Nederlandse economie er weer bovenop te helpen. In dit fonds zit nu al wél geld, dus waarom een nieuw fonds opzetten? Door bijvoorbeeld een gedeelte van het onderzoeksdeel expliciet te oormerken voor proefdiervrije innovaties of een aparte categorie toe te voegen, kan de ontwikkeling van proefdiervrije methoden op kortere termijn en met minder investeringen gestimuleerd worden.

Mening van de maatschappij

Naar aanleiding van het rapport van de Denktank en de reactie van de staatssecretaris daarop, peilde De Telegraaf de mening van Nederlanders over het gebruik van proefdieren in wetenschappelijk onderzoek. 57% van de deelnemers is van mening dat dierproeven helemaal afgeschaft moeten worden en 53% vindt dat het kabinet hierin een voorloper moet zijn.

Daarnaast vindt tweederde van de deelnemers het zeer belangrijk dat er geïnvesteerd wordt in de vervanging van proefdieren en zij vinden dan ook dat de regering moet bijdragen aan het fonds, een uitkomst waar Proefdiervrij heel blij mee is.

Rolf Bos, Director Global Nutrition Development bij FrieslandCampina, en lid van de Denktank Aanvullende Financiering Alternatieven Dierproeven:

“Je kunt de leefstijl van mensen niet nabootsen in de experimentele setting met dieren.”

Hoofdstuk 5

Proefdiervrij en de Nederlandse samenleving

Het onderwerp proefdieren leeft in onze samenleving, dat merken wij keer op keer door de enthousiaste en betrokken reacties die we krijgen op ons werk. Tegelijkertijd is dit voor veel mensen een complex onderwerp: waarom worden dierproeven gedaan en zijn er alternatieven? Daarom is communicatie over proefdiervrij onderzoek dan ook een belangrijk onderdeel van ons werk. Ook in 2015 zetten we ons weer in om zo veel mogelijk mensen te bereiken met informatie over de alternatieven voor dierproeven. Met onze donateurs hebben we daarbij een speciale band: zij maakten ook vorig jaar weer mogelijk dat we heel veel proefdiervrije activiteiten op de rails konden zetten.

Kijkje-in 't-Lab brengt mensen samen

Op 9 mei organiseerden we de derde 'Kijkje-in 't-Lab'-bijeenkomst voor onze donateurs en sympathisanten. Dit keer werd een bezoek gebracht aan het Erasmus Medisch Centrum te Rotterdam. Onze gasten werden rondgeleid in het laboratorium van dr. Hans van Leeuwen en dr. Marjolein van Driel en het laboratorium van dr. Dik van Gent waar fascinerend kankeronderzoek plaatsvindt.

Gastheer was dr. Jan Hoeymakers, hoofd van de afdeling genetica, waar onderzoek wordt gedaan naar kanker en veroudering. Hij vertelde: “Ik ben onder de indruk dat er bij patiënten zoveel begrip is voor het feit dat we onderzoek moeten doen om mogelijkheden te vinden om ernstige ziekten te genezen of voorkomen. Dat we daarbij menselijk materiaal kunnen gebruiken dat relevanter is dan het gebruik van proefdieren, is geweldig.”

De bezoekers waren enthousiast over deze mogelijkheid om letterlijk een kijkje in 't lab te nemen en veel van hen gaven aan ook bij een volgende gelegenheid graag weer aanwezig te zijn.

[quote]

Rosalía Franco Fernandez, deelnemer aan de Kijkje in 't Lab-bijeenkomst

“Ik ben tweedejaars student biologie en medisch laboratoriumonderzoek. Ik wil later graag zelf de research in. Ik vind dit dus reuze interessant. Ik volg de Facebookpagina van Proefdiervrij omdat ik vind dat dierproeven heel vaak worden gebruikt terwijl er ook heel veel andere alternatieven zijn. De onderzoekers weten je echt persoonlijk te betrekken bij hun onderzoek. Ik raad het iedereen aan om een volgende keer aan een dag als deze deel te nemen. “

Proefdierendag

Op 24 april was het Proefdierendag, een evenement dat door Proefdiervrij werd aangegrepen om nog eens extra aandacht te vragen voor het lot van proefdieren. We brachten 'green graffiti' aan op verschillende drukke plekken in Utrecht. Green graffiti zijn boodschappen op het trottoir die zijn aangebracht met een hogedrukspuit: rondom een sjabloon wordt de straat schoongespoten – een zeer milieuvriendelijke methode. Onze graffiti bevatte de boodschap 'Voor heldere resultaten: proefdiervrij onderzoek', en veel mensen maakten een 'shoeselfie' van hun voeten naast de graffiti.

Deze actie sloot aan bij onze langlopende campagne 'Voor heldere resultaten moet je anders gaan testen'. Het doel van deze campagne is om erop te wijzen dat resultaten van diertesten niet zomaar naar mensen kunnen worden vertaald, omdat een dier nu eenmaal vaak toch anders reageert op bepaalde stoffen dan een mens. Tegenwoordig is het door allerlei technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen echter mogelijk om op alternatieve, proefdiervrije manieren onderzoek te doen, waarbij bijvoorbeeld menselijk materiaal wordt gebruikt.

Gelukkig groeit het besef dat dergelijke alternatieve, proefdiervrije onderzoeksmethodes vaak een beter resultaat opleveren dan de traditionele onderzoeken met proefdieren. Dit bleek bijvoorbeeld uit het artikel van prof. Roep en prof. Schmidt in het NRC van 14 november 2015: 'Een labmuis leert ons bijna niks over onszelf'. Zij uiten in dit artikel stevige, wetenschappelijk onderbouwde kritiek op de praktijk van dierproeven.

Interactieve video's

Proefdiervrij maakte in 2015 drie interactieve video's over door ons gesteund proefdiervrij onderzoek: het onderzoek van dr. Hans van Leeuwen en dr. Marjolein van Driel naar uitzaaiing van kankercellen naar het bot; het onderzoek van dr. Robert Passier en prof.dr. Christine Mummery naar gevaarlijke bijwerkingen van kankermedicijnen; en het onderzoek van dr. Dik van Gent en dr. Julie Nonnekens naar tumoren. Al deze innovatieve onderzoeken zijn volledig proefdiervrij! Daarom wilden we onze donateurs en sympathisanten via deze video's graag de kans geven om zich hierin te verdiepen.

Deze video's en ook andere films die we maakten over proefdiervrij onderzoek gaven we in augustus extra aandacht in de 'proefdiervrije filmweken' op onze Facebook-pagina.

Vragen voor de Nationale Wetenschapsagenda

In april riep Proefdiervrij op om vragen op het gebied van proefdiervrij onderzoek in te sturen voor de Nationale Wetenschapsagenda. Iedereen kon hiervoor vragen stellen, waarna een jury de agenda samenstelde. Met een aantal blogs op onze website boden we inspiratie aan mensen die deze uitdaging wilden aangaan.

Vragen die werden ingediend waren o.a.:

- Waarom kunnen proefdieren niet worden afgeschaft gezien de ontwikkelingen met o.a. stamcellen?
- Hoe realiseren we verbeterd en verminderd proefdiergebruik?
- Hoe kunnen we snel het effect van duizenden potentiële medicijnen testen zonder proefdieren te gebruiken?
- Hoe kunnen wij proefdieren overbodig maken in de wetenschap?
- Kunnen 'organs-on-chips' gebruikt worden om het aantal dierproeven dat nodig is voor de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen te verminderen?
- Wat weerhoudt u te kiezen voor meer investeren in proefdiervrij onderzoek?

De Nationale Wetenschapsagenda heeft als doel om de uitwisseling van kennis tussen o.a. maatschappelijke organisaties, bedrijven en de wetenschap te stimuleren. De agenda werd in november gepresenteerd. Uit de in totaal bijna 12.000 vragen die zijn binnengekomen, werden 140 'clustervragen' samengesteld, die onder 16 verschillende thema's ('routes') vallen. Elk thema wordt in een workshop besproken door vertegenwoordigers uit de wetenschap, maatschappij en bedrijfsleven. De resultaten uit de workshops worden gebruikt als input voor een meerjarige investeringsagenda voor wetenschappelijk onderzoek, die in de zomer van 2016 klaar zal zijn. Eén van de clustervragen gaat rechtstreeks over proefdieren: "Kunnen we modellen van het menselijk lichaam ontwerpen en slimme technologie gebruiken voor gezondheids- voedings- en toxiciteitsonderzoek en daarmee tegelijkertijd het proefdiergebruik drastisch verminderen?" Daarnaast zijn er zijn ook veel clustervragen over innovatieve ontwikkelingen die voor vervanging van proefdieren zouden kunnen zorgen.

Fondsenwerving

Net als voorgaande jaren heeft Proefdiervrij zich gericht op het vergroten van financiële armslag en het uitbreiden van de achterban. Om tot dit doel te komen hebben we in 2015 onze strategie wat betreft donateurs- en fondsenwerving veranderd van 'push' naar 'pull'. Deze nieuwe aanpak legt sterker de nadruk op een positieve insteek en betrokkenheid van de donateurs, wat goed past bij Proefdiervrij. Een mooi voorbeeld van een pullstrategie is de start van onze eventwerving. Hierbij gebruiken we een grote plastic koe waarin een spel plaatsvindt. Het publiek krijgt de mogelijkheid om het spel te spelen, waarna de mensen van onze wervers informatie krijgen over Proefdiervrij. Om contacten met bestaande donateurs te intensiveren is er een loyalty-traject opgezet en maken wij gebruik van telemarketing. Op deze manier willen wij beter contact houden met onze donateurs en hen beter van concrete informatie voorzien.

Vorig jaar hebben twee hardlopers fondsen binnengehaald voor Proefdiervrij via sponsoring voor een hardlooptraject. Deze acties werden aangeboden via het platform JustGiving. Beide hardlopers hebben een mooi bedrag tussen de € 350 en € 420 gerealiseerd. Daarnaast heeft een kunstenares een origineel aquarel geschonken aan Proefdiervrij, dat vervolgens is geveild voor € 450.

Veiling schilderij groot succes

Beeldend kunstenaar Marijke Hoenderdos maakte speciaal voor Proefdiervrij een schilderij. Dit werk werd in een veiling via Facebook, Twitter en ons magazine aangeboden en bracht maar liefst € 450 op.

Beeldend kunstenaar Marijke Hoenderdos:

"Wat zou het fijn zijn als er genoeg geld en goodwill kwam om alternatieven voor proefdieren te gebruiken, zodat al dat dierenleed verleden tijd zou zijn!"

Communicatie

Ook in 2015 zetten wij in op eerlijke en transparante communicatie over proefdieren en proefdiervrij onderzoek. Hiervoor gebruikten we onze website, magazine en e-nieuwsbrief, maar ook Facebook, Twitter en YouTube.

Magazine

Het Proefdiervrij Magazine wordt vier keer per jaar verzonden naar onze achterban. Voor donateurs die daar prijs op stellen, bestaat de mogelijkheid het magazine digitaal te ontvangen. De totale oplage bleef in 2015 stabiel op ca. 45.000.

E-nieuwsbrief

Proefdiervrij stuurt maandelijks een digitale nieuwsbrief aan donateurs en sympathisanten. De digitale nieuwsbrief wordt verzonden naar ca. 37.000 adressen, eenzelfde aantal als in 2014.

Website

Het bezoekersaantal voor de website van Proefdiervrij bedroeg gemiddeld rond de 6000 per maand. We plaatsen regelmatig nieuwsberichten op de site, maar er zijn ook dossiers over de verschillende wetenschappelijke onderzoeken die wij steunen en over zaken als het dierdonorcodicil.

Social media

Social media worden steeds belangrijker in onze communicatie, hiermee kunnen we immers snel onze achterban bereiken en geven we hun de mogelijkheid om direct te reageren op onze activiteiten. In 2015 bereikte onze Facebook-pagina het aantal van 61.196 fans, en op Twitter hadden we eind 2015 5.430 volgers.

Webwinkel

Het assortiment in onze webwinkel wordt steeds uitgebreider: armbanden, kettingen, schilderijen en zelfs een mooie verjaardagskalender. Een groeiend aantal vrijwilligers maakt belangeloos bijzondere producten voor Proefdiervrij. De opbrengst komt geheel ten goede aan alternatieven voor proefdieronderzoek.

Lyza Mazur, illustratrice

"Voor mijn afstudeeropdracht vond ik het heel leuk om een verjaardagskalender met blijde dieren te maken voor Proefdiervrij. Zij kunnen de opbrengsten dan gebruiken voor hun werk voor proefdiervrij onderzoek."

1.2.5 Financiële positie

	2015	2014
	€	€
Vastgelegd op korte termijn		
Liquide middelen	447.845	356.744
Beleggingen	1.675.671	1.902.595
Vorderingen en overlopende activa	<u>621.598</u>	<u>269.893</u>
Liquiditeitssaldo	2.745.114	2.529.232
 Af: kortlopende schulden en overlopende passiva	 220.598	 440.691
	<u>2.524.516</u>	<u>2.088.541</u>
 Vastgelegd op lange termijn		
Materiële vaste activa	502.725	548.373
 Gefinancierd met beschikbare middelen	 <u>3.027.241</u>	 <u>2.636.914</u>

1.2.6 Resultaat

Samengevat zien de resultaten over 2015 en 2014 er als volgt uit:

	Realisatie'15	%	Realisatie'14	%
	€		€	
BATEN				
Baten eigen fondsenwerving	2.476.336	95,01%	2.042.098	94,34%
Resultaat Beleggingen	<u>130.103</u>	<u>4,99%</u>	<u>122.492</u>	<u>5,66%</u>
Totaal baten	2.606.439	100%	2.164.590	100%
LASTEN				
Beleid				
~ Fonds Proefdiervrije onderzoek	680.016	26,09%	178.886	8,26%
~ Overige modules	<u>206.017</u>	<u>7,90%</u>	<u>177.896</u>	<u>8,22%</u>
	886.033	33,99%	356.782	16,48%
Communicatie				
~ Publiekscommunicatie	580.885	22,29%	819.515	37,86%
~ Communicatie donateurs	<u>256.557</u>	<u>9,84%</u>	<u>296.212</u>	<u>13,68%</u>
	837.442	32,13%	1.115.727	51,54%
Werving baten				
Kosten eigen fondsenwerving	411.962	15,81%	519.487	24,00%
Kosten beleggingen	9.682	0,37%	13.360	0,62%
Beheer en administratie				
Kosten beheer en administratie	70.993	2,72%	72.060	3,33%
Totaal Lasten	2.216.112	85,02%	2.077.416	95,97%
Resultaat				
Reserve financiering activa	-45.648		-39.043	
Overige reserves	569.940		72.807	
Bestemmingsfondsen	<u>-133.965</u>		<u>53.410</u>	
	390.327	14,98%	87.174	4,03%

1.2.7 Kengetallen

Begroet

<i>Bestedingspercentage baten</i>	<u>2015</u>	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Totaal bestedingen doelstelling uitgedrukt in een percentage van de totale baten.	66,12%	76,06%	68,03%
<i>Doelbestedingspercentage lasten</i>			
Totaal bestedingen doelstelling uitgedrukt in een percentage van de totale lasten.	77,77%	76,06%	70,88%
<i>Percentage kosten fondsenwerving</i>			
Kosten van eigen fondsenwerving uitgedrukt in een percentage van baten eigen fondsenwerving.	16,64%	21,26%	25,44%
<i>Norm kostenbeheer en administratie</i>			
Kosten beheer en administratie uitgedrukt in een percentage van de totale lasten	3,20%	3,13%	3,47%

1.2.8 Beleid kosten en methoden van fondsenwerving

De proefdierenissue is een gevoelig maatschappelijk thema. Mensen denken dat een keuze voor proefdieren betekent dat je bescherming van de volksgezondheid een lagere prioriteit geeft. Daarnaast wil Proefdiervrij in al haar uitingen expliciet duidelijk maken dat zij haar doel op een open manier in dialoog wil bereiken. Dat heeft consequenties voor de fondsenwerving. Belangrijk is dat ook daar voldoende aandacht aan informatie verstrekking wordt besteed. Zodat mensen die ons veelal niet kennen een juist beeld hebben van de organisatie. Aangezien fondsenwerving steeds vaker in één op één communicatie vorm krijgt, is het des te belangrijker dat alle gesprekken –ook of juist de gesprekken die niet tot een donatie leiden- positief eindigen. Alle gesprekken leveren een bijdrage aan de voorlichtende taak van de stichting. Vandaar dat proefdiervrij 50% op het budget voorlichting verantwoord. Onder de kosten die volledig onder als Kosten eigen fondsenwerving worden verantwoord vallen: Bankkosten, kosten drukken combola's en notariskosten. Het relatiesysteem wordt voor 50% ten laste van het fondsenwervingsbudget verantwoord. De drukkosten ten behoeve van het Magazine komen voor 20% ten laste van het fondsenwervingsbudget.

Aan telefoondiensten, straatwerving en door-to-door is € 513.738 besteed. Deze kosten worden voor 50% verantwoord onder fondsenwerving en 50% onder voorlichting. Het resterende bedrag is besteed aan giftverzoeken en fondsenwervend drukwerk.

1.2.9 Beleid met betrekking tot omvang en functie van reserves en fondsen

Voor dekking van risico's op korte termijn wordt een continuïteitsreserve aangehouden van 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. Daaronder wordt verstaan kosten eigen medewerkers, huisvestingskosten, kantoor- en administratiekosten, bestuurskosten en kosten eigen fondsenwerving. Om schommelingen in de inkomsten uit nalatenschappen en beleggingen op te vangen, wordt een bestemmingsreserve van € 500.000 aangehouden.

Voor reserves die vastliggen in materiële vaste activa wordt een reserve financiering activa aangehouden. Deze reserve muteert met de investeringen, afschrijvingen en eventuele herwaarderingen van de materiële vaste activa.

De opbrengsten van de instandhoudingsreserve worden noodzakelijk geacht voor het realiseren van de doelstellingen op lange termijn. Hierbij dient te worden gedacht aan het instandhouden van financieren van onderzoek met proefdiervrijetechnieken.

Jaarlijks doet Proefdiervrij vier verzoeken voor giften met een specifieke bestemming. Deze worden verantwoord onder bestemmingsfondsen. Indien andere giften met een specifieke bestemming worden ontvangen worden zij eveneens hier verantwoord.

1.2.10 Beleggingsbeleid

Proefdiervrij belegt in aandelen en obligaties, waarbij de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

verantwoord rendement en risico;

zeer strikt beleid ten aanzien van dierproeven: bedrijven die zelf dierproeven doen danwel in opdracht laten doen zijn uitgesloten, ook als deze proeven gebaseerd zijn op een wettelijke verplichting; geen dier-, milieu- of mensonvriendelijke fondsen.

Onder deze randvoorwaarden is het belegd vermogen ondergebracht bij Triodos Bank.

Om een nog betere spreiding van risico te bewerkstelligen is een kantoorpand aangekocht. Hiermee is € 650.000 belegd in vastgoed, een risicomijdende en goed renderende investering zoals in de afgelopen jaren is gebleken. Dit heeft tevens als voordeel dat geen geld meer hoeft worden uitgetrokken voor de huur van kantoorruimte.

1.2.11 Vrijwilligersbeleid

Met betrekking tot vrijwilligers tekent zich de afgelopen jaren een tendens af waardoor nieuwe eisen worden gesteld aan een organisatie zoals Proefdiervrij. Van oudsher had Proefdiervrij te maken met vrijwilligers die zich voor lange tijd conformeerden aan onze organisatie. Tegenwoordig kiezen vrijwilligers steeds vaker voor een specifieke activiteit waarbij zij zich inzetten voor wisselende Goede Doelen. Voor vrijwilligers in spe is het veel gemakkelijker geworden om zich via internet en Social Media te informeren over praktische manieren om een Goed Doel te steunen.

Proefdiervrij telt nog steeds een tiental vrijwilligers dat met hart en ziel betrokken is bij de organisatie. Zij zijn van oudsher belangrijke en trouwe ambassadeurs van de Stichting.

Proefdiervrij zal er dan ook alles aan doen om deze betrokken vrijwilligers optimaal te ondersteunen en te faciliteren. Tegelijk wordt ook gezocht naar nieuwe manieren om vrijwilligers op projectbasis te werven. Zo worden vrijwilligers in spe bijvoorbeeld uitgenodigd om eigen creaties te doneren voor onze webshop.

1.3 Informatie over directie en Raad van Toezicht (RvT)

1.3.1 Taak en werkwijze van directie en Raad van Toezicht

De directie bestaat uit een lid, die belast is met het bestuur van de stichting en het stichtingsbureau. De RvT heeft een toezichthoudende taak. Daarnaast heeft de RvT een belangrijke klankbordfunctie voor de directie en geeft derhalve gevraagd (en ongevraagd) adviezen.

1.3.2. Bezoldigings- en vergoedingenbeleid

De directeur wordt conform de richtlijn van de VFI bezoldigd

De RvT ontvangt als zodanig geen bezoldiging. Een redelijke vergoeding voor de door hen ten behoeve van Proefdiervrij gemaakte kosten wordt op declaratiebasis verstrekt.

1.3.3 Wijze van benoemen en zittingsduur van directie en Raad van Toezicht

De benoeming van directieleden geschiedt door de RvT, telkens voor een periode van vijf jaar.

Uitzondering hierop vormt de huidige directeur die voor onbepaalde tijd is benoemd.

De leden van de RvT worden benoemd voor een periode van vier jaar.

1.3.4 Nevenfuncties directie en leden van de Raad van Toezicht

De leden van directie en Raad van toezicht hadden geen nevenfuncties.

1.3.5 Verantwoordingsverklaring

Principe 1: Scheiding bestuur en toezicht

Functiescheiding en taken en verantwoordelijkheden van directie en RvT zijn vastgelegd in de statuten. Belangrijk onderdeel is de verplichting van de directie om de RvT op de hoogte te houden van ontwikkelingen en de RvT om zich te informeren. Om hieraan invulling te geven vergaderen directie en RvT vier keer per jaar met elkaar. Iedere maand doet de directeur aan de RvT verslag van lopende activiteiten. Ten minste een keer per kwartaal krijgt de RvT een financiële rapportage met toelichting over afwijkingen van de begroting. Daarin worden tevens eventuele bijstellingen van de activiteiten gemeld. De directeur wordt door de medewerkers op de hoogte gehouden van ontwikkelingen middels het wekelijkse campagne overleg. Iedere zomer wordt, aan de hand van een evaluatie van het eerste halfjaar, een start gemaakt met het actualiseren van het meerjarenbeleid en het opstellen van het jaarplan.

Maatregelen om belangenverstrengeling tegen te gaan in de RvT en tussen RvT en directie zijn opgenomen in de statuten.

De directeur/bestuurder is voor onbepaalde tijd aangesteld. Voor de leden van de RvT geldt een zittingstermijn, welke is vastgelegd in de statuten. Hiervoor is een roulatieschema opgesteld dat jaarlijks in de vergadering van november wordt behandeld. De functieprofielen en benoemingsprocedure voor de RvT staan op de website.

Principe 2: Optimale besteding der middelen

Nieuwe fondswervende activiteiten worden altijd eerst in een pilot getest, en vergeleken met beproefde instrumenten. Op basis van deze uitkomst wordt al dan niet besloten tot grootschaliger inzet. Op grond van deze gegevens kan aan het begin van het jaar een inschatting worden gemaakt van de te maken kosten en het verwachte resultaat. In de database zijn voorzieningen getroffen om de effectiviteit van de bestedingen uit het budget voor donateurs- en fondsenwerving te bewaken. Per activiteit wordt ingevoerd wat zij gekost heeft en wat de opbrengsten zijn. Hierna wordt de terugverdiendtijd berekend.

De effectiviteit van het budget voor de corporate campagne wordt getoetst aan de stijging/daling van de naamsbekend en andere belangrijke indicatoren: websitebezoek en oproep van de achterban op Facebook en Twitter. Proefdiervrij werkt eraan de communicatie doelstellingen meer SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) te formuleren om op basis hiervan met meer gespecificeerde impact metingen te komen. Een eerste stap hierin is het onderzoek naar bekendheid met Proefdiervrij en haar doelstellingen.

Proefdiervrij voert regelmatig overleg met ZonMw over de bepaling van de effectiviteit van investeringen.

Daarnaast zal Proefdiervrij de effectiviteit van de fondsen besteed aan ontwikkeling van proefdiervrije technieken gaan meten. In 2009 is gestart met financiering van projecten, in samenwerking met ZonMw. Aangezien het langlopende projecten zijn is hierover nog geen uitsluit te geven. Geregeld wordt bekeken of bepaalde diensten goedkoper kunnen zoals post, telefonie, handling magazine etc.

Voor salarissen volgt Proefdiervrij de BBRA. Samen met een lid van de RvT wordt periodiek gezien of de inschaling nog voldoet aan de eisen.

Principe 3: Omgang met belanghebbenden

De belangrijkste belanghebbende zijn de donateurs en supporters van Proefdiervrij. Van hen is de stichting afhankelijk voor haar voortbestaan en maatschappelijk draagvlak. Alle informatie (magazine, digitale nieuwsbrief, website en Social media posts) is in principe voor iedereen toegankelijk.

Proefdiervrij heeft geen informatie waarvoor een inlogcode vereist is.

Ideeën, wensen en opmerkingen van belanghebbenden worden door de eerst verantwoordelijke afgehandeld.

Proefdiervrij beschikt over een klachtenregister, dat wordt bijgehouden door de directie assistent. Aangezien de post bij haar binnenkomt, kan zij klachten meteen registreren. De klachtenregeling is openbaar en wordt op aanvraag toegestuurd.

Daarnaast zijn wetenschappers en proefdierkundigen belangrijke gesprekspartners. Deze komt Proefdiervrij geregeld tegen op symposia en vergaderingen. En door de bijdragen aan de cursus Proefdierkunde die Proefdiervrij overal door het land geeft.

Indien er onderwerpen op het terrein van dierproeven spelen in de Tweede Kamer worden de woordvoerders dierproeven door Proefdiervrij benaderd met onze visie op het item.

1.4 Verslag toezichthoudend orgaan

De Raad van toezicht heeft in 2015 vier keer vergaderd, iedere keer in aanwezigheid van de directie. Onderwerpen die tijdens de vergaderingen aan de orde geweest zijn: goedkeuring van de jaarstukken 2014, administratieve organisatie, evaluatie van RvT en directie en de toekomstvisie 2015-2020.

Tussentijds is de RvT door de directie maandelijks geïnformeerd over de uitvoering van het jaarplan. Ten minste een keer per kwartaal kreeg de RvT een financiële rapportage met toelichting over afwijkingen van de begroting.

Daarnaast hadden de leden van de RvT onderling contact over onderwerpen en stonden zij de directie gevraagd en ongevraagd bij.

In de zomer van 2015 zijn de statuten van Proefdiervrij gewijzigd. De Raad van toezicht dient te bestaan uit ten minste 3 personen. Er is geen limiet aan het aantal zittingstermijnen.

Met ingang van november 2014 is Bart Sangster als adviseur Wetenschap toegevoegd aan de RvT. Hiermee is de portefeuille wetenschap vervallen.

Voor de Raad van toezicht geldt de volgende profielschets:

Staat volledig achter de doelstelling van Proefdiervrij;
Heeft een langdurige en brede ervaring in het aandachtgebied waarvoor persoon is aangetrokken;
Heeft actuele kennis van het aandachtgebied waarvoor persoon is aangetrokken;
Heeft een relevant en uitgebreid netwerk in haar/zijn aandachtsgebied;
Heeft ervaring met toezichthoudende of bestuurlijke functies.

De aandachtsgebieden zijn:

- communicatie, in brede zin
- personeel en organisatie;
- financieel administratief/accounting en vermogensbeheer;

Een evenwichtige man/vrouw verhouding binnen de RvT heeft de voorkeur.

1.5 Toekomstparagraaf

Proefdiervrij heeft als doel gesteld dat in 2020 proefdiervrij onderzoek de norm is. Om dit te bereiken heeft Proefdiervrij de volgende drieslag qua strategie uitgewerkt:

Strategie Wetenschap en innovatie

Onze boodschap naar de wetenschappelijke gemeenschap is dat wetenschap zonder proefdieren de norm is geworden.

In 2020 heeft Proefdiervrij een community tot stand gebracht waarin alle geledingen met elkaar samenwerken aan verdere realisering van een wetenschap zonder proefdieren.

Wij bouwen van twee kanten aan onze doelen voor 2020, vanuit de wetenschap en vanuit de achterban.

Wetenschappers/technologen gaan wij betrekken bij de concretisering van onze droom:

- Andere vraag stellen
- Modellen implementeren waarmee we het hele menselijk lichaam modelleren

Strategie Publiek

Communicatie met publiek/betrokken achterban ondersteunt ons streven dat in 2020 proefdiervrij onderzoek de norm is. Tot 2020 werken wij aan een gedeelde maatschappelijke en wetenschappelijke beweging naar een wetenschap zonder proefdieren. Met communicatie voeden wij de maatschappelijke druk op dierenwelzijn op een positieve wijze.

Wij blijven onze huidige achterban van de hoger opgeleide vrouw tussen 30 en 50 onderhouden.

Daarnaast gaan we ook andere doelgroepen aanboren, bijvoorbeeld early adopters.

De communicatie zal zich richten op de 'menselijke' kant van proefdiervrij onderzoek. Via de verschillende communicatiekanalen zal Proefdiervrij 'de persoon' achter proefdiervrij onderzoek op een platform zetten. De focus ligt op het overbrengen van passie, motivatie en dromen, van Proefdiervrij zowel als de wetenschappers, voor een betere wereld voor dier en mens. De inhoudelijke kant van onderzoek zal worden gecommuniceerd door de wetenschappers zelf via video.

In de communicatie kanalen communiceren wij in lijn met de vastgestelde kernwaarden van Proefdiervrij:

- Omdenken (innovatief, vernieuwend, nieuwsgierig, onderzoekend)
- Oplossingsgericht: (resultaatgericht, effectief, kansen zien, flexibel)
- Optimistisch/ Energiek (doorzetten, stelling durven nemen)
- Verbinder/ verbinding (menselijk, betrouwbaar, transparant, toegewijd)

Fondsenwervingsplan

Het is belangrijk dat ook dat fondsenwerving vanuit de nieuwe strategie wordt benaderd. Het grootste aandachtspunt bij het beoordelen van nieuwe campagnes is; het verleggen van de strategie van push naar pull.

Ook hier geldt dat we een beweging tot stand brengen. We creëren een beweging waar energie en optimisme in zit.

Wij blijven ons richten op de bestaande achterban: hoogopgeleide vrouwen tussen de 30 en 55 jaar oud. Voor de jaren 2015 tot en met 2020 gaat Proefdiervrij uit van een bescheiden groei van de eigen inkomsten. Wij zien onszelf vooral als gangmaker, verbinder, signaleerder. Meer een spin in het web dan het draaipunt waar het geld voor proefdiervrij onderzoek binnenkomt en dat het geld weer

verdeelt. Dit leidt tot een bescheiden financieringsbehoefte die gedekt moet worden uit de eigen fondsenwerving. Proefdiervrij verwacht in de loop van 2016 de kanteling te gaan maken naar ook een crowdfunding platform, waarin Proefdiervrij niet meer noodzakelijkerwijs leidend is maar wetenschapper en donateur elkaar en Proefdiervrij rechtstreekser kunnen vinden.

AVS Proefdiervrij

C.M.Riechelmann
Voorzitter Raad van Toezicht

M.Zuidgeest
Directeur

2. Jaarrekening 2015

2.1 Balans per 31 december 2015 (na resultaatbestemming)

<u>Vaste activa</u>		2015	2014
		€	€
Materiële vaste activa	2.6.1	502.725	548.373
<u>VLOTTENDE ACTIVA</u>			
Beleggingen	2.6.2	1.675.671	1.902.595
Vorderingen en activa	2.6.3	621.598	269.893
Liquide middelen	2.6.4	447.845	356.744
TOTAAL ACTIVA		<u>3.247.839</u>	<u>3.077.605</u>
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
Reserves	2.6.5		
Continuïteitsreserve		1.000.000	1.000.000
Bestemmingsreserve		500.000	500.000
Reserve financiering activa		502.725	548.373
Instandhoudingsreserve		<u>963.420</u>	<u>393.480</u>
		2.966.145	2.441.853
Fondsen	2.6.5		
Bestemmingsfondsen		<u>61.096</u>	<u>195.061</u>
		3.027.241	2.636.914
Kortlopende schulden			
Overige schulden en nog te betalen	2.6.6	220.598	440.691
TOTAAL PASSIVA		<u>3.247.839</u>	<u>3.077.605</u>

2.2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

		Realisatie'15	Begroting'15	Realisatie'14
		€	€	€
<u>BATEN</u>				
Eigen fondsenwerving	2.7.1	2.476.336	2.390.000	2.042.098
Resultaat Beleggingen	2.7.2	<u>130.103</u>	<u>100.000</u>	<u>122.492</u>
Totaal baten		<u>2.606.439</u>	<u>2.490.000</u>	<u>2.164.590</u>
 <u>LASTEN</u>				
Besteed aan doelstelling				
BELEID				
~ Fonds Proefdiervrij onderzoek	2.4	680.016	659.500	178.886
~ Overige Modules	2.4	<u>206.017</u>	<u>292.750</u>	<u>177.896</u>
		886.033	952.250	356.782
 COMMUNICATIE				
~ Publiekscommunicatie	2.4	580.885	616.750	819.515
~ Communicatie Donateurs	2.4	<u>256.557</u>	<u>325.000</u>	<u>296.212</u>
		837.442	941.750	1.115.727
 Totaal besteed aan de doelstelling		 <u>1.723.475</u>	 <u>1.894.000</u>	 <u>1.472.509</u>
 Werving baten				
Kosten eigen fondswerving	2.4	411.962	508.000	519.487
Kosten beleggingen	2.4	9.682	10.000	13.360
 Beheer en administratie				
Kosten beheer en administratie	2.4	70.993	78.000	72.060
Totaal Lasten		<u>2.216.112</u>	<u>2.490.000</u>	<u>2.077.416</u>
 Resultaat		 390.327	 0	 87.174
 2.3 Resultaatbestemming				
Reserve financiering activa		-45.648		-39.043
Instandhoudingsreserve		569.940		72.807
Bestemmingsfondsen		<u>-133.965</u>		<u>53.410</u>
		390.327		87.174

Overzicht lastenverdeling 2015

	BELEID		COMMUNICATIE			Werving Baten	Beleg- gingen	Beheer en Administr.	Totaal 2015	Begroot 2015	Realisatie 2014
	Fonds PDV onderzoek	Overige modules	Publ.- Camp.	Publieks Comm.	Comm. Donateurs						
Uitbesteed werk	2.8.1	0	82.619	0	431.509	126.664	9.682	0	1.010.479	1.245.000	1.371.510
Bijdragen aan derden	2.8.2	537.133	0	0	0	0	0	0	537.133	500.000	35.898
Personeelskosten	2.8.3	111.768	96.527	0	116.848	101.607	0	40.643	508.035	570.000	500.641
Huisvestingskosten	2.8.4	13.255	11.447	0	13.857	12.050	0	4.820	60.249	65.000	62.707
Kantoorkosten	2.8.5	17.860	15.424	0	18.671	16.236	0	6.494	81.180	90.000	86.594
Algemene kosten	2.8.6	0	0	0	0	0	0	19.036	19.036	20.000	20.064
Totaal lasten	680.016	206.017	0	580.885	256.557	411.962	9.682	70.993	2.216.112	2.490.000	2.077.416
Gemiddeld aantal fle's 2015	1,89	1,61	0,00	1,98	1,70	0,76	0	0,66	8,6		
Gemiddeld aantal fle's 2014	1,81	1,53	0,67	1,05	1,91	0,67	0	0,67			8,3
Doelbestedingspercentage van de baten: Bestedingen aan doelstellingen/totale baten									66,12%	76,06%	68,03%
Doelbestedingspercentage van de lasten: Bestedingen aan doelstellingen/totale lasten									77,77%	76,06%	70,88%
Fondsenwervingspercentage: Kosten eigen fondsenwerving/baten eigen fondsenwerving											25,44%
Norm kostenbeheer en administratie: Kosten beheer en administratie/totale lasten									3,20%	3,13%	3,47%

2.5 Grondslagen van waardering en van bepaling van het resultaat

2.5.1 Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis Richtlijn 650 voor "Richtlijn Fondsenwervende instellingen" van de Raad voor de jaarverslaglegging. Doel van deze richtlijn is inzicht te geven in de kosten van de organisatie en besteding van de gelden in relatie tot het doel waarvoor die fondsen bijeengebracht zijn. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

In de consolidatie zijn betrokken de Stichting AVS Proefdiervrij en de Anti-Vivisectie Stichting.

2.5.2 Algemene rondslagen van waardering

Bij het opstellen van de jaarrekening is de Richtlijn Fondswervende instellingen gevolgd.

Bij de Anti-Vivisectie Stichting vindt geen vermogensvorming plaats. Inkomsten worden direct overgeboekt naar AVS Proefdiervrij. Om die reden is de omvang van de AVS niet van materieel belang in verhouding tot AVS Proefdiervrij en wordt geen geconsolideerde jaarrekening opgesteld.

2.5.3 Materiële vaste activa

Waardering van de materiële vaste activa vindt plaats tegen aanschafwaarde, verminderd met lineaire afschrijvingen welke zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur.

De afschrijvingspercentages zijn als volgt:

Pand	4%
Inrichting	20%
Inrichting kantoor	20%
Kantoormachines (hardware)	33%
Software	33%

2.5.4 Beleggingen

Aandelen worden gewaardeerd tegen beurskoers. Obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor obligaties wordt het "buy and hold" principe gehanteerd, tenzij de rating van bedrijf of instelling naar beneden wordt bijgesteld of bedrijf of instelling buiten het proefdiervrij universum terecht komt. Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten op ter beurze genoteerde aandelen worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

2.5.5 Reserves en fondsen

Reserves betreffen gelden ter vrije besteding van de stichting. Door het bestuur kunnen doelreserves worden aangehouden voor aanwending aan een specifiek doel.

Fondsen betreffen gelden die besteed moeten worden in het kader voor de doelstelling waarvoor deze ter beschikking zijn gesteld. Dit betreft het niet bestede deel van toegekende donaties en andere fondsen en gelden die vastliggen in vaste activa.

2.5.6 Bestemmingsfondsen

Jaarlijks doet Proefdiervrij vier giftverzoeken voor speciale projecten. Sinds 2008 worden deze apart verantwoord.

Giftverzoek voor leskisten studenten en plastinaten (2011 en 2013)

Begin 2015 stond voor dit onderwijsproject nog € 17.083 open. In 2015 is overlegd met de faculteit Diergeneeskunde. Hetgeen in 2016 tot een volgende investering in het Studielandschap, waar de plastinaten onderdeel van zijn, zal leiden.

Giftverzoek Dierdonorcodicil (2012)

In 2015 heeft Proefdiervrij geïnvesteerd in meer bekendheid geven aan het Dierdonorcodicil. Hiervoor zijn video's en informatiemateriaal gemaakt. Tevens heeft uitbreiding naar Oost-Nederland plaatsgevonden. Voor dit project was € 15.699 beschikbaar, resteert € 2.828.

Giftverzoek Vervolg longmodel (2012 en 2015)

Begin 2015 stond € 54.400 is gereserveerd voor mede financiering van dit project. Proefdiervrij heeft in 2015 € 70.000 uitgegeven aan het project. Proefdiervrij heeft zich tevens garant gesteld voor de ontbrekende € 50.000. Daarvoor is in 2015 middels een giftverzoek € 30.247 verkregen. Het overschot zal in 2016 worden besteed.

Giftverzoek onnodige dierproeven (2013 en 2014)

In 2015 is met ZonMw en de Hartstichting overeengekomen een project van het UMCU te financieren in het kader van overbodige dierproeven in het hartonderzoek. Hierin heeft Proefdiervrij € 74.601 geïnvesteerd.

Giftverzoek onderzoeksbeurzen (2014)

Op het giftverzoek van september dat beoogt jonge onderzoekers door onderzoeksbeurzen in staat te stellen hun onderzoek nog eens extra onder de loep te nemen om te bezien of er mogelijkheden zijn om dit zonder proefdieren te doen. In 2016 is hiervoor aandacht gevraagd middels de colleges die Proefdiervrij geeft in het kader van de cursus proefdiervrij. Proefdiervrij heeft bijgedragen aan de drukkosten van een proefschrift. Totaal is hiervoor € 6.740 uitgegeven. Eind 2015 bedraagt het saldo € 26.538.

Giftverzoek Hartspiermodel (2015)

Dit project is door Proefdiervrij voorgefinancierd. Door middel van een update over de voortgang is een giftverzoek uitgegaan. De opbrengst van het giftverzoek € 39.845,- is aan het onderzoek besteed.

Giftverzoek Living Biobank (2015)

In september heeft Proefdiervrij hiervoor een giftverzoek gedaan dat € 44.426 heeft opgeleverd. Dit geld is aan het onderzoek besteed in 2015.

Giftverzoek Humaan bloedvat model (2015)

Sanquin ontwikkelt een model gebaseerd op humane bloedvaten in plaats van proefdieren te gebruiken. Het project is in 2015 gestart. De opbrengst van het giftverzoek ad € 31.281 is aan het project besteed.

2.5.7 Vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva

De vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs; waardering geschiedt onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

Subsidieverplichtingen zijn opgenomen op basis van een besluit ter zake, welke schriftelijk is kenbaar gemaakt aan de ontvanger van de subsidie.

2.5.8 Algemene grondslagen van resultaatbepaling

Het resultaat is bepaald als het verschil tussen de baten en alle hiermee verbonden kosten en andere aan het verslagjaar toe te rekenen lasten, met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen.

2.5.9 Baten

De baten zijn gevormd door alle aan het verslagjaar toe te rekenen opbrengsten.

Nalatenschappen worden opgenomen in het verslagjaar waarin de omvang van de nalatenschap betrouwbaar kan worden vastgesteld, derhalve indien de betaling is aangekondigd. Voorschotten worden verantwoord in het boekjaar waarin zij worden ontvangen.

Giften in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde.

2.5.10 Lasten

Financiële baten en lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -lasten.

2.5.11 Personeelsbeloning

Salarissen en sociale lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarin deze verschuldigd zijn, in overeenstemming met de arbeidsovereenkomsten.

2.5.12 Kostentoerekening

Elke medewerker behoort tot een kostendrager. De personeelskosten worden zo rechtstreeks toegerekend aan deze bestedingscategorieën. De huisvestingskosten en de kantoor- en algemene kosten worden toegerekend op basis van het aantal fulltime equivalenten.

De volgende kostensoorten worden als volgt nader verdeeld over de bestedingscategorieën:

Kostensoort	Toerekening
Raad van Toezicht	100% aan beheer en administratie
Directie	50% aan doelstellingen 25% aan fondsenwerving 25% aan beheer en administratie
Secretariaat	100% aan beheer en administratie
Financiële administratie	100% aan beheer en administratie
ICT	Naar rato, op basis van fte's aan de bestedingscategorieën
Huisvesting	Naar rato, op basis van fte's aan de bestedingscategorieën
Kantoor- en algemene kosten	Naar rato, op basis van fte's aan de bestedingscategorieën

Bij de verdeling is uitgegaan van de volgende verdeling van fte's (gemiddeld):

	fte's 2015	fte's 2014
Fonds Proefdiervrij onderzoek	1,89	1,81
Overige modules	1,61	1,53
Publiekscampagne	0	0,67
Publiekscommunicatie	1,98	1,05
Communicatie Donateurs	1,70	1,91
Fondsenwerving	0,76	0,67
Beheer en administratie	<u>0,66</u>	<u>0,67</u>
Totaal	8,60	8,31

De norm voor kosten van beheer en administratie is gesteld op 3,5%.

2.6 Toelichting op balans per 31 december 2015

2.6.1 Materiële Vaste activa

Stand per 1 januari 2015	Pand	Inrichting	Inventaris	Totaal
	€	€	€	€
Aanschaf	683.250	122.521	21.943	827.714
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-191.310</u>	<u>-78.222</u>	<u>-9.809</u>	<u>-279.341</u>
	491.940	44.299	12.134	548.373
Mutaties boekjaar 2015				
Aanschaf 2015	0	0	0	0
Af: Afschrijvingen 2015	<u>-27.330</u>	<u>-13.890</u>	<u>-4.428</u>	<u>-45.648</u>
	-27.330	-13.890	-4.428	-45.648
Stand per 31 december 2015				
Aanschaf	683.250	122.521	21.943	827.714
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-218.640</u>	<u>-92.112</u>	<u>-14.237</u>	<u>-324.989</u>
	464.610	30.409	7.706	502.725

De afschrijvingen zijn berekend op basis van de volgende jaarlijkse afschrijvingspercentages: Pand 4%, onderhoud 20% en inventaris 33%. De Materiële vaste activa worden ingezet in het kader van de bedrijfsvoering.

2.6.2 Beleggingen

Het verloop van de beleggingen kan als volgt worden weergegeven:

	Aandelen	Obligaties	Totaal
	€	€	€
Saldo 1 januari 2015	737.595	1.165.000	1.902.595
Aankopen	137.158	141.188	278.346
Verkopen en uitlotingen	-315.341	-267.803	-583.144
Koersresultaten	<u>76.259</u>	<u>1.615</u>	<u>77.874</u>
Saldo 31 december 2015	635.671	1.040.000	1.675.671

De opbouw van de post beleggingen ultimo boekjaar is als volgt:

	2015	in %	2014	in %
Aandelen	635.671	37,9%	737.595	38,8%
Obligaties	<u>1.040.000</u>	62,1%	<u>1.165.000</u>	61,2%
	1.675.671	100%	1.902.595	100%

De beurswaarde van de obligaties per 31 december 2015 bedraagt € 1.180.779
in 2014 was dit € 1.346.703

Vlottende activa

2.6.3 Vorderingen en activa	2015	2014
	€	€
Rente Obligaties	19.339	22.659
Te ontvangen nalatenschappen	493.681	141.846
Te ontvangen nalatenschappen AVS	105.000	99.000
Debiteuren	0	0
Te ontvangen bedragen	773	4.240
Overige vorderingen	1.341	448
Kruisposten	1.200	1.226
Voorraad verkoopartikelen	<u>264</u>	<u>474</u>
Saldo 31 december 2015	621.598	269.893

2.6.4 Liquide middelen

Kas	554	984
ING Bank	114.281	164.286
Triodos	331.542	191.066
Bank AVS	<u>1.468</u>	<u>408</u>
Saldo 31 december 2015	447.845	356.744

De liquide middelen zijn vrij opneembaar

PASSIVA

2.6.5 Reserves en fondsen	2015	2014
	€	€
Continuïteitsreserve		
saldo per 1 januari	1.000.000	1.000.000
Mutatie volgens resultaatbestemming	<u>0</u>	<u>0</u>
Saldo per 31 december	1.000.000	1.000.000

Voor dekking van risico's op korte termijn wordt een continuïteitsreserve aangehouden van 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. Daaronder wordt verstaan de kosten van eigen medewerkers, huisvestingskosten, kantoor- en administratiekosten, bestuurskosten en kosten eigen fondsenwerving.

Bestemmingsreserve		
Saldo per 1 januari	500.000	500.000
Mutatie volgens resultaatbestemming	<u>0</u>	<u>0</u>
	500.000	500.000

Om schommelingen in de inkomsten uit nalatenschappen en beleggingen op te vangen, wordt een bestemmingsreserve van € 500.000 aangehouden.

Reserve financiering activa		
Saldo per 1 januari	548.373	587.416
Mutatie volgens resultaatbestemming	<u>-45.648</u>	<u>-39.043</u>
Saldo per 31 december	502.725	548.373

Instandhoudingsreserve		
Saldo per 1 januari	393.480	320.673
Mutatie volgens resultaatbestemming	<u>569.940</u>	<u>72.807</u>
Saldo per 31 december	963.420	393.480

De instandhoudingsreserve wordt aangehouden om de realisatie van de doelstellingen op lange termijn te waarborgen.

PASSIVA

2.6.5 Bestemmingsfondsen	Saldo per 01-01-15	Ontvangen	Bestedingen	Saldo per 31-12-15
	€	€	€	€
11.02 Leskist studenten en 13.04 plastinaten project	17.083	0	0	17.083
12.03 Dierdonorcodicil	15.699	0	12.871	2.828
12.04 en 15.02 Vervolg Project humaan longmodel	54.400	30.247	70.000	14.647
13.05 en 14.02 Overbodige dierproeven	74.601	0	74.601	0
14.03 Onderzoeksbeurzen Beta Roadmap	33.278	0	6.740	26.538
15.01 Hartspieronderzoek	0	39.845	39.845	0
15.03 Living Biobank	0	44.426	44.426	0
15.04 Sanquin	0	31.281	31.281	0
	195.061	145.799	279.764	61.096

2.6.6 Overige schulden en nog te betalen	2015	2014
	€	€
Loonheffing	12.051	14.304
Verlofdagen	17.546	13.571
Accountantskosten	6.743	6.779
Beheerkosten/Bankkosten Triodos	6.506	3.400
Vaste bijdragen	0	146.795
Proefdiervrij onderzoek	0	71.629
Crediteuren	177.126	182.231
Overige schulden en nog te betalen	12	1.368
Kruisposten	0	0
SSZW	614	614
	220.598	440.691

Toezeggingen na boekjaar 2015

Ten behoeve van het Fonds Proefdiervrij Onderzoek is voor de jaren 2016 en 2017 een bedrag van € 600.000 per jaar toegezegd.

2.7 Toelichting op de baten

	Realisatie'15	Begroting'15	Realisatie'14
2.7.1 Baten uit eigen fondsenwerving	€	€	€
Structurele bijdragen	1.692.841	1.650.000	1.506.206
Giften PDV en AVS	268.465	300.000	237.408
Nalatenschappen	445.002	310.000	226.808
Nalatenschappen AVS	70.207	130.000	70.477
Overige baten eigen fondswerving	0	0	197
	2.476.515	2.390.000	2.041.096
Verkoopartikelen			
Netto-omzet	2.930		2.780
Af: Kostprijs	-3.109		-1.778
Af: Afboeken oude voorraad	0		0
Bruto winst	-179	0	1.002
	2.476.336	2.390.000	2.042.098
2.7.2 Resultaat Beleggingen			
Rente obligaties	40.438		41.527
Dividend en rente	11.791		17.856
Gerealiseerde koersresultaten	2.252		-15.425
Ongerealiseerde koersresultaten aandelen	75.622		78.534
	130.103	100.000	122.492
Totaal Baten	2.606.439	2.490.000	2.164.590

Verschillenanalyse baten ten opzichte van de begroting

~ Baten eigen fondsenwerving

Dit jaar is op de post Structurele Bijdragen meer binnengekomen dan begroot. Dit komt doordat in 2015 13 incassomaanden zijn geselecteerd. In februari is de incassodatum op papier één maand teruggezet, de tweede februari incasso was vroeger maart.

Ondanks het staartje van de economische crisis vallen de totale baten uit eigen fondsenwerving niet tegen en is op deze post ruim € 66.000 meer gerealiseerd dan begroot.

~ Nalatenschappen

Bij Proefdiervrij is op deze post aanzienlijk meer binnengekomen dan het voortschrijdende vijf jaar gemiddelde. De inkomsten uit erfenissen bij de AVS vallen echter tegen en begint steeds meer een aflopende zaak te worden.

~ Resultaat beleggingen

Evenals in 2014 is het dit resultaat te behoudend ingeschat.

2.8 Toelichting lastenverdeling	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie'14
	€	€	€
2.8.1 Uitbesteed werk			
Mediakosten	27.286		201.527
Telefoondiensten/door to door	513.738		783.042
Diverse wervingscampagnes	89.323		21.175
Druk- ontwerp- en advieskosten	46.764		23.640
Informatie aan donateurs	130.763		150.353
Internet/Sociale Media	61.299		57.294
Diverse projecten waaronder dierdonorcodicil	82.619		60.907
Kosten betalingsverkeer	25.902		24.672
Kosten beleggingen	9.682		13.360
Overige fondsenwerving (crowdfunding)	3.630		15.454
Overige kosten	19.473		20.084
	1.010.479	1.245.000	1.371.508
2.8.2 Fonds Proefdiervrij Onderzoek			
ZonMw	524.000		1.208
TNO	13.133		0
Eigen Projecten	0		34.690
	537.133	500.000	35.898
2.8.3 Personeelskosten			
Salarissen	392.817	400.000	363.724
Pensioenlasten	34.340	40.000	30.056
Sociale lasten	73.647	80.000	73.886
Overige personeelskosten	19.276	20.000	13.034
Tijdelijke krachten	27.167	30.000	19.941
	547.247	570.000	500.641
Ziekengeld	-39.212	0	0
	508.035	570.000	500.641

Het gemiddeld aantal werknemers gedurende het boekjaar 2015 bedroeg 8.6 (in 2014 was dat 8.3)

Bezoldiging Directie en Raad van toezicht

Naam: M.Zuidgeest

Functie: Directeur

Dienstverband: Onbepaalde tijd

Uren: 40 uur per week

Periode: 1 jan t/m 31 dec

	2015	2014
~ Bruto jaarloon	75.066	73.667
~ Vakantietoeslag	5.940	5.893
~ Pensioenlasten	16.195	18.017
~ SV lasten (wg deel)	5.489	5.281
Totaal bezoldiging	102.690	102.858

De Raad van toezicht ontvangen als zodanig geen bezoldiging.

Een redelijke vergoeding voor de door hen ten behoeve van Proefdiervrij gemaakte kosten wordt op declaratiebasis verstrekt.

2.8 Toelichting lastenverdeling (vervolg)	Realisatie 2015	Begroting 2015	Realisatie'14
	€	€	€
2.8.4 Huisvestingskosten			
Huisvestingskosten	19.029	16.000	17.682
Afschrijving Kantoorpand	27.330	28.000	27.330
Afschrijving Inrichting	13.890	21.000	17.695
	60.249	65.000	62.707
2.8.5 Kantoorkosten			
Kantoor benodigdheden	1.056		1.606
Telefoonkosten	3.792		4.434
Afschrijvingen	4.429		5.575
Reis-Verblijfkosten	2.635		2.568
Portokosten	5.413		8.275
Kopieerkosten	3.935		1.401
Huisstijl Items	15.897		21.506
Computer/Serverkosten	21.639		11.541
Vakliteratuur	11.873		18.839
Verzekeringen	3.205		5.988
Overige kantoorkosten	7.306		4.861
	81.180	90.000	86.594
2.8.6 Algemene kosten			
Accountant	13.392	12.000	13.528
Kosten Raad van Toezicht	2.326	3.000	4.300
Salarisadministratie	1.984	2.500	1.881
Div. Algemene kosten	1.137	2.500	272
Administratie AVS	197	0	83
	19.036	20.000	20.064

2.9 Kasstroomoverzicht

	2015	2014
Kasstroom uit activiteiten	€	€
Totaal Baten	2.606.439	2.164.590
Totaal Lasten	<u>2.216.112</u>	<u>2.077.416</u>
Exploitatieresultaat	390.327	87.174
Afschrijvingen	<u>45.648</u>	<u>50.601</u>
Cash-flow	435.975	137.775
<i>Mutaties in:</i>		
Vorderingen en activa	-351.705	71.556
Kortlopende schulden	<u>-220.093</u>	<u>-222.599</u>
	-571.798	-151.043
Totaal kasstroom uit activiteiten	-135.823	-13.268
Kasstroom uit investeringen		
Investerings materiële vaste activa	0	-11.558
Investerings in beleggingen	<u>226.924</u>	<u>-65.688</u>
Totaal kasstroom investeringen	226.924	-77.246
Totaal kasstroom	91.101	-90.514
Beginsaldo Liquide middelen	356.744	447.258
Totaal Kasstroom	<u>91.101</u>	<u>-90.514</u>
Eindsaldo liquide middelen	447.845	356.744

Stichting AVS Proefdiervrij
Groot Hertoginnelaan 201
2517 ES DEN HAAG

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting AVS Proefdiervrij te Den Haag gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 (met een geconsolideerd balanstotaal van € 3.247.839) en de staat van baten en lasten over 2015 (met een geconsolideerd resultaat van € 390.327 positief) met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beiden in overeenstemming met Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving door het bestuur en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting AVS Proefdiervrij per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen.

Verklaring betreffende andere voorschriften

Wij melden dat het bestuursverslag voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen.

Sliedrecht, 26 mei 2016.

WITH accountants B.V.

P. Alblas RA

Correspondentie-adres

Postbus 2150 - 2400 CD - Alphen aan den Rijn
T 0172-750175 | www.withaccountants.nl | info@withaccountants.nl | Twitter: @withaccountants
IBAN: NL71 INGB 0667 8301 62 | KUK: 28112484

Bijlage 1: Begroting 2016

	Begroting'16	Realisatie'15	Begroting'15
	€	€	€
BATEN			
Eigen fondsenwerving	2.490.000	2.476.336	2.390.000
Resultaat Beleggingen	<u>100.000</u>	<u>130.103</u>	<u>100.000</u>
Totaal baten	2.590.000	2.606.439	2.490.000
LASTEN			
Besteed aan doelstelling			
BELEID			
~ Fonds proefdiervrij onderzoek	761.260	680.016	659.500
~ Overige modules	<u>319.270</u>	<u>206.017</u>	<u>292.750</u>
	1.080.530	886.033	952.250
COMMUNICATIE			
~ Publiekscommunicatie	618.590	580.885	616.750
~ Communicatie donateurs	<u>296.600</u>	<u>256.557</u>	<u>325.000</u>
	915.190	837.442	941.750
Totaal besteed aan doelstelling	1.995.720	1.723.475	1.894.000
Werving baten			
Kosten eigen fondswerving	508.640	411.962	508.000
Kosten beleggingen	<u>10.000</u>	<u>9.682</u>	<u>10.000</u>
	518.640	421.644	518.000
Beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	78.640	70.993	78.000
Totaal Lasten	2.593.000	2.216.112	2.490.000
Resultaat	-3.000	390.327	0

Bijlage 2: Consolidatiestaat 2015

	AVS Proefdiervrij	Anti-Vivisectie Stichting	eliminaties	Totaal
ACTIVA				
<u>Vaste activa</u>				
	€	€	€	€
Materiële vaste activa	502.725	0	0	502.725
<u>Viottende activa</u>				
Beleggingen	1.675.671	0	0	1.675.671
Vorderingen en activa	621.598	105.000	-105.000	621.598
Liquide middelen	447.845	1.468	-1.468	447.845
TOTAAL ACTIVA	<u>3.247.839</u>	<u>106.468</u>	<u>-106.468</u>	<u>3.247.839</u>
PASSIVA				
Reserves en fondsen				
Reserves				
Continuïteitsreserve	1.000.000	0	0	1.000.000
Bestemmingsreserve	500.000	0	0	500.000
Reserve financiering activa	502.725	0	0	502.725
Overige reserves	963.420	9	-9	963.420
	<u>2.966.145</u>	<u>9</u>	<u>-9</u>	<u>2.966.145</u>
Fondsen				
Bestemmingsfondsen	61.096	0	0	61.096
	<u>3.027.241</u>	<u>9</u>	<u>-9</u>	<u>3.027.241</u>
Kortlopende schulden				
Overige schulden en nog te betalen	220.598	106.459	-106.459	220.598
TOTAAL PASSIVA	<u>3.247.839</u>	<u>106.468</u>	<u>-106.468</u>	<u>3.247.839</u>

Consolidatie staat van baten en lasten 2015

	AVS Proefdiervrij	Anti-Vivisectie Stichting	eliminaties	Totaal
	€	€	€	€
<u>BATEN</u>				
Eigen fondsenwerving	2.476.336	70.173	-70.173	2.476.336
Resultaat beleggingen	<u>130.103</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>130.103</u>
Totaal baten	2.606.439	70.173	-70.173	2.606.439
<u>LASTEN</u>				
Besteed aan doelstelling				
BELEID				
Fonds Proefdiervrij onderzoek	680.016	0	0	680.016
Overige modules	<u>206.017</u>	<u>70.060</u>	<u>-70.060</u>	<u>206.017</u>
	886.033	70.060	-70.060	886.033
COMMUNICATIE				
Publiekscommunicatie	580.885	0	0	580.885
Communicatie Donateurs	<u>256.557</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>256.557</u>
	837.442	0	0	837.442
Totaal besteed aan de doelstelling	1.723.475	70.060	-70.060	1.723.475
Werving baten				
Kosten eigen fondsenwerving	411.962	0	0	411.962
Kosten beleggingen	<u>9.682</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>9.682</u>
	421.644	0	0	421.644
Beheer en administratie				
Kosten beheer en administratie	70.993	113	-113	70.993
Totaal lasten	2.216.112	70.173	-70.173	2.216.112
Resultaat	390.327	0	0	390.327